

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Aikuislukioliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Yhdistyksemme pitää lakiesitysluonnoksessa esiteltyjä ehdotuksia käsillä oleviin lakeihin tehtävistä muutoksista perusteltuina ja nykytilannetta selkeyttävinä. Luonnokseen sisältyy lukuisia pienimuotoisempia säännösten täsmennysehdotuksia ja tarkennuksia, joita pidämme pääsääntöisesti erittäin hyvin perusteltuina.

Ehdotetut muutokset tukevat oppivelvollisten opiskelijoiden sivistyksellisten oikeuksien toteutumista ja parantavat heidän mahdollisuuksiaan oppivelvollisuuden suorittamiseen.

Esitämme kommenttimme alla laki- ja pykäläkohtaisesti.

Huomioita oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista

4 § ja 5 § sekä 14 §. Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisvelvollisuuden jälkeen (työpajatoiminta)

Yhdistyksemme pitää oppivelvollisten kannalta hyödyllisenä erillisten säännösten lisäämistä lain 4. ja 5. pykälään siitä, että oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta voisi suorittaa myös työpajatoimintana, aikana ennen kuin asuinkunta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikan. Kyseisiin pykäliin ehdotettu muutos ja 14 §:ään tehtävä lisäys selkeyttävät olemassa olevaa käytäntöä.

Tarkoituksena on, että kahden kuukauden työpajakson jälkeen oppivelvollinen joko saisi opiskelupaikan tai hänelle osoitettaisiin opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta.

Katsomme, että ehdotetut täydennykset lisäävät perusopetuksen päättymisen jälkeen vailla opiskelupaikkaa olevien nuorten vaihtoehtoja suorittaa oppivelvollisuutta ja voivat auttaa heitä vahvistamaan valmiuksiaan oppivelvollisuuden suorittamiseen.

7 § Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen (ulkomailla suoritettavat opinnot)

Esitetty tarkennus ulkomailla suoritettavista opinnoista on selkeä ja poistaa säännökseen liittyneen tulkinnallisuuden.

16 §. Oikeus maksuttomaan koulutukseen (kaksoistutkinto)

Kyseiseen pykälään ehdotettu täydennys on tarpeellinen ja poistaa lainkohtaan liittyneen epäselvyyden siitä, voidaanko myös kaksoistutkinto (ammattillinen perustutkinto, lukion aineopinnot ja ylioppilastutkinto) suorittaa maksutta. Esitetty muutos parantaa sitä suorittavien opiskelijoiden asemaa.

19 §. Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Pidämme esitettyä laajennusta kannatettavana. Ehdotetun muutoksen voi odottaa lisäävän opiskelijoiden yhdenvertaisuutta, parantavan korvausten piiriin tulevien opiskelijoiden ja heidän perheidensä taloudellista asemaa ja vahvistavan kohderyhmän mahdollisuuksia suorittaa oppivelvollisuutta.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

4 §. Järjestämisluvan myöntäminen

Ehdotettu valtionkouluja koskeva täsmennys on perusteltu ja kannatettava.

9 §. Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta ottaa oppivelvolliset hakijat ensisijaisesti opiskelijoiksi tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Vastaava muutos esitetään tehtäväksi myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 39 §:ään ja lukiolain 22 §:ään.

Kyseisiin lainkohtiin tehtävillä muutoksilla pyritään jokaiselle perusopetuksen päättäneelle oppivelvolliselle varmistamaan koulutuspaikka.

Pidämme esitettyjä perusteluja selkeinä ja muutosehdotusta nuorten hakijoiden osalta kannatettavana. Muutoksella voidaan edistää oppivelvollisuuden laajentamisen keskeisiä tavoitteita, kaventaa oppimiseroja ja kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Esitetyn muutoksen vaikutukset voivat olla negatiivisia esim. niiden tukea tarvitsevien ja/tai vieraskielisten hakijoiden osalta, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta juuri ennen pyrkimistään TUVA- tai

toisen asteen koulutukseen ja joille ei ole tarjolla mahdollisuutta perustaitojen vahvistamiseen aikuisten perusopetuksessa.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on odotetusti osoittautunut tarpeelliseksi ja hyvin toimivaksi koulutukseksi aikuisopiskelijoille, jotka muodostavat tällä hetkellä noin 40 prosenttia kyseiseen koulutukseen osallistuvista. Olisi hyödyllistä, jos uudistuksen yhteydessä voitaisiin varmistaa se, että koulutuksen järjestäjien alueellisilla verkostoilla olisi jatkossa tarjota riittävä määrä kyseisen koulutuksen aloituspaikkoja oppivelvollisten ohella myös aikuisopiskelijoille.

11 §. Koulutuksen laajuus ja muodostuminen

Nykymuodossaan kyseinen säännös ei tunnista koulutuksen osien pakollisuutta ja valinnaisuutta, toisin kuin Opetushallituksen määräys koulutuksen perusteista, jossa kaikille yhteisenä eli pakollisena koulutuksen osana ovat opiskelijan Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot. Kannatamme tämän eroavaisuuden poistamiseksi pykälän 3 momenttiin lisättäväksi esitettävää tarkennusta siitä, että tutkintokoulutukseen valmentava koulutus muodostuisi pakollisista ja valinnaisista koulutuksen osista.

13 §. Opiskelijan yksilölliset valinnat

Voimassa olevan 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin. Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä 7 §:ssä tarkoitettujen tahojen kanssa.

Voimassa olevan lain perusteluissa todetaan, että lähtökohtaisesti koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijan suoritettavaksi kaikkia koulutuksen perusteiden mukaisia osia.

Pidämme 2 momenttiin tehtäväksi ehdotettua lisäystä tarpeellisena sen varmistamiseksi, että kaikille kyseiseen koulutukseen otetuille opiskelijoille voitaisiin taata tosiasiallinen mahdollisuus suorittaa kaikkia koulutuksen osia omien tavoitteidensa ja tarpeidensa mukaisesti, eli halutessaan korottaa perusopetuksen arvosanoja tai suorittaa lukion tai ammatillisen koulutuksen opintoja kyseisen koulutuksen aikana.

Kuten luonnoksessa todetaan, sekä koulutuksen järjestäjien yhteistyö muiden toimijoiden kanssa että opiskelijoiden mahdollisuudet suorittaa koulutuksen eri osia vaihtelevat tällä hetkellä alueellisesti.

Esitetty muutos yhdenvertaistaisi kyseiseen koulutukseen otettujen opiskelijoiden asemaa suorittaa kaikkia tarvitsemiansa koulutuksen osia perusteissa ilmoitetun enimmäismäärän verran.

26 §. Perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltaminen

Säännöksessä säädetään perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltamisesta tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Tällä hetkellä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta koskeva laki ei velvoita koulutuksen järjestäjiä laatimaan kyseisen koulutuksen osalta järjestyssääntöjä. Luonnoksessa ne ehdotetaan lisättäväksi käsillä olevan pykälän 1 momenttiin, em. lakien mukaan sovellettuna.

Pidämme ehdotusta järjestyssääntöjen lisäämisestä kannatettavana. Niiden avulla voidaan edistää oppilaitosten sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista ja oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Perusopetuslain 36 d §:n 1 momentissa säädettyä puhelimen tai muun mobiililaitteen haltuunottoa ei esitetä sovellettavaksi tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Lakiin lisättäväksi ehdotettujen järjestyssääntöjen avulla voitaneen kuitenkin vain osaksi selkeyttää työrauhan varmistamiseen liittyviä käytäntöjä mm. niiden järjestäjien oppilaitoksissa, joissa valmentavan koulutuksen opiskelijat suorittavat opintojaan yhteisissä ryhmissä aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden kanssa. Ehdotamme, että koulutuksen järjestäjille mahdollistettaisiin päättää mobiililaitteiden haltuunotosta järjestyssäännöissään.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Perusopetuslain 46 §. Aikuisten perusopetus

Perusopetuslain 46 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta oppivelvollisuuslain 5 §:n 1 momentin tarkoittamista opiskelijoista eli oppivelvollisista, jotka ovat suorittaneet perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavat opinnot mutta joilta puuttuu perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.

Koska perusopetuslain nykyisessä 46 §:ssä ei erikseen mainita oppivelvollisuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opiskelijoita, on käytännössä ollut epäselvyyttä siitä, pidetäänkö näitä opiskelijoita varsinaisina, 46 §:n 1 momentin tarkoittamina opiskelijoina vai 2 momentin tarkoittamina aineopiskelijoina. Epäselvyyttä on myös ollut sen suhteen, voidaanko näiltä opiskelijoilta periä maksuja.

Lain soveltamiskäytännössä on pitkään katsottu, että oppivelvollisuutta ei voi suorittaa pelkästään aineopintoina vaan oppivelvollisuuskoulutus on lähtökohtaisesti päätoimista.

Pidämme esitettyä ehdotusta erittäin kannatettavana. Tehtävällä lisäyksellä poistettaisiin kyseistä opiskelijaryhmää koskenut epäselvyys ja heille turvattaisiin tarvittavat kieliopinnot ja niiden maksuttomuus sekä myös muut opintososiaaliset edut.

Esitetty muutos vahvistaisi kyseisen ryhmän sivistyksellisiä oikeuksia, opintopolkuja ja yhdenvertaisuutta, erityisesti myöhään maahan muuttaneiden osalta.

Lukiolaki 22 §. Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta ottaa oppivelvolliset hakijat ensisijaisesti opiskelijoiksi lukiokoulutukseen. Kyseisellä muutoksella toteutettaisiin oppivelvollisuuslain lähtökohtaa siitä, että jokaiselle oppivelvolliselle voidaan varmistaa opiskelupaikka. Muutoksella turvattaisiin perustuslain 16 §:ssä säädettyjä sivistyksellisiä oikeuksia.

Pidämme ehdotettua lisäystä ymmärrettävänä ja kannatettavana.

Oppivelvollisten ottamista aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen koskeva säännöksen 4 momentti on yksiselitteisen selkeä. Nuorisokoulutuksen osalta emme sen sijaan osaa arvioida sitä, kuinka moni oppivelvollisuusiän ohittanut voisi jäädä ehdotetun säännösmuutoksen vuoksi vaille lukion opiskelupaikkaa kunnissa, joissa ei nuorisolukion ohella ole aikuisten oppimäärää järjestävää aikuislukiota tai aikuislinjaa.

Ronimus Mauri
Aikuislukioliitto ry (Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry)